

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO „DĖL VALSTYBINIO ATLIEKŲ PREVENCIJOS IR TVARKYMO 2021-2027 METŲ PLANO“ PROJEKTO DERINIMO

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos (toliau – LJMS) Klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos darbo grupė sveikina Aplinkos ministeriją parengus ir pateikus derinimui Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu tvirtinamą Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021-2027 metų plano projektą (toliau – Projektas).

Projektu siekiama nustatyti Atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslus, uždavinius ir priemones 2021-2027 metų laikotarpiui, paskirti atsakingas institucijas ir numatyti finansavimo šaltinius, užtikrinant atliekų prevencijos, antrinio panaudojimo, perdirbimo į antrines žaliavas, antrinių žaliavų naudojimo produktuose, o taip pat esamos infrastruktūros modernizavimo, pritaikant ją prie naujų žiedinės ekonomikos iššūkių įgyvendinimo, gyventojų ekologinio sąmoningumo didinimo įgyvendinimą LJMS Klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos darbo grupė Projektui teikia šias pastabas:

1. Siekiant įgyvendinti 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinančios kai kurias direktyvas su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/851 (toliau – Bendroji Atliekų direktyva), 22-ojo straipsnio pakeitimus „<...> 2. Valstybės narės imasi priemonių pagal 4 ir 13 straipsnius siekdamos: a) skatinti perdirbti, įskaitant kompostavimą ir skaidymą, biologines atliekas tokiais būdais, kurie atitinka aukšto lygio aplinkos apsaugą ir užtikrina produkciją, atitinkančią tam tikrus aukštos kokybės standartus <...>“¹ siūlome pasinaudoti Paryžiaus patirtimi^{2,3} ir į planą įtraukti kompostavimą

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0851&from=EN>

bendruomeniniuose daržuose⁴ esančiuose urbanizuotose vietovėse. **Siūlome** įtraukti priemonę, kuri skatintų bendruomeninių daržų atsiradimą urbanizuotose vietovėse, kuriose vietinės bendruomenės turėtų galimybę kompostuoti ir tokiu būdu mažintų biologinės kilmės atliekų transportavimo paliekamus emisijų kaštus.

2. Įtraukti bendrojoje Atliekų direktyvoje IVa priede nurodytas priemones, skatinančias taikyti atliekų hierarchiją:

a) <...> 11. Geriausios turimos atliekų apdorojimo technologijos naudojimas. <...> **Siūlome** pasinaudoti Europos Sąjungos šalių narių patirtimi diegiant MIR/NIR⁵ technologijas ir pritaikant įrenginius atpažinti pakuotes, bei tokiu būdu skatinti socialinį teisingumą ir atliekų antrinį rūšiavimą atlikti ne žmonių rankomis, o naudojant inovatyvias ir skaitmenines sistemas. Tuo pačiu kviečiame skatinti pakuočių atliekų (iš komunalinio srauto) surinkėjus/rūšiotojus šias pakuotes išvalyti mikrobiologiniu būdu arba bent jau plauti pramoniniu būdu.

b) <...> 13. Visuomenės informuotumo didinimo kampanijos, ypač informavimas apie atskirą surinkimą, atliekų prevenciją ir šiukšlių kiekio mažinimą, ir šių temų integravimas į švietimo ir mokymo programas. <...> **Plane trūksta priemonės** su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, kurioje būtų numatytas šios direktyvos objekto integravimas į švietimo ir mokymo programas.

c) <...> 15. Visų atliekų tvarkymo suinteresuotųjų subjektų nuolatinio dialogo ir bendradarbiavimo skatinimas ir paskatos sudaryti savanoriškus susitarimus, taip pat įmonių skatinimas teikti ataskaitas apie atliekas.<...> **Siūlome** įpareigoti Aplinkos apsaugos agentūrą inicijuoti Sektorinius susitarimus t. y. kurti sektorinius planus, įtraukiant įvairius sektorius, ir siekiant nustatyti bendrus tikslus, kurie padėtų verslui gauti naudos aplinkos, socialiniu ir ekonominiu požiūriu, tokiu būdu kuriant žiedinę ekonomiką.

² <https://letsfoodideas.com/en/initiative/city-of-paris-support-in-the-installation-of-collective-and-individual-compost-bins/>

³ <https://hipparis.com/2016/03/29/composting-in-paris-neighborhood-gardens-community-efforts/>

⁴ <https://www.facebook.com/idejulysve>

⁵

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/340180/OLATUNDE%20OGUNROMBI%20T HESIS.%20Final%20docx.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

3. Siekiant paskatinti žiedinę ekonomiką **siūlome** finansinę priemonę neperdirbamoms pakuočių atliekoms t. y. mokestį taikomą už pakuotės apyvartą, kuriame didžiausias dėmesys skiriamas tokioms pakuotėms, kurių dėl perdirbimo gamyklų trūkumo arba (ir) nebuvimo neįmanoma perdirbti Lietuvoje. Tokių pakuočių tiekimas į rinką sukuria ne tik atliekų, kurių neįmanoma perdirbti vietoje atsiradimą, tačiau skatina ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, kadangi jas reikia transportuoti iki gamyklų, kurios geografiškai yra dideliais atstumais.

4. **Siekti**, kad būtų apmokestinta visa pirminė plastiko (sintetinių polimerų) kaina atsižvelgiant į chemines medžiagas esančias sudėtyje ir tokiu būdu skatinti žiedinę ekonomiką.

5. **Plane pritrūko** aiškesnių formuluočių dėl plastikinės taršos. **Siūlome** išdiskutuoti šias, galimas, priemones:

- platesnis išplėstinės gamintojų atsakomybės taikymas;
- duomenų rinkimas apie Baltijos jūrą teršiančias pakuotes ir įvairius sintetinius polimerus; tam tikrų sektorių visų rūšių mikroplastikų prevencija šaltinyje;
- plastikų judėjimo skaitmeninimas;
- produktų pasai.

6. **Plane nenumatytas** žiedinės ekonomikos įgyvendinimas dizaino stadijoje, todėl **siūlome įtraukti** į Žiedinės ekonomikos strategiją priemonę, kuri įpareigotų įmones diegti žaliąsias technologijas ir tam tikra apimti sumažinti išmetamų atliekų ar teršalų kiekį. Tokia formuluočių padėtų išspręsti problemą, kadangi įmonės diegiasi tik viešinimo ir socialines inovacijas.

7. **Siūlome papildyti** Plano siekiamus rodiklius ir pritaikyti Eurostat numatytus rodiklius žiedinės ekonomikos stebėjimui Lietuvoje⁶. Tobulinti vertinimo kriterijus dėl atgautų žaliavų kiekio – siektina, kad kriterijuose būtų nurodomas atgautų žaliavų kiekis šalies viduje, o ne importas. Maisto švaistymo kriterijus nėra ambicingas ir reikalauja pataisymo pagal Plane nurodytą „<..>113. Siekiant prisidėti prie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslo iki 2030 m. 50 proc. sumažinti vienam pasaulio gyventojui tenkančio maisto

⁶ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators/main-tables>

atliekų kiekį būtina imtis priemonių, skatinančių maisto švaistymo prevenciją. <...>“
Nusimačius tokį žemą slenkstį 2027 m. rizikuojame nepasiekti 2030 m. tikslų.

Tikimės, kad pateikti pasiūlymai prisidės prie mūsų aplinkos taršos prevencijos ir paskatins konkurencingos žiedinės ekonomikos atsiradimą.

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos Klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos darbo grupė. Koordinatorė - Rasa Tumaševičiūtė.

LJMS pirmininkė



Salomėja Vanagienė